

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

1 (401)

JANUARY – FEBRUARY 2023

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2023

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансент Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2023

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 6**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова М. ӘУЕЗОВТИҢ ӘНГІМЕЛЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕР.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ҚАРАХАН ДӘУІРІ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сәрсек ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДАҒЫ СҰХБАТТЫҢ РӨЛ.....	40
С.С. Анапияева ЦИФРЛЫҚ ДИЗАЙНДЫ ЖОБАЛАУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ӘДЕБИ МӘТІНДЕРДЕГІ КӨРКЕМДЕГІШ ҚҰРАЛДАРДЫ ТАҢУ БІЛГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ ОҚЫТУШЫЛАРЫНЫҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жумагулова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ БИОЛОГ ПЕДАГОГТЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Килыбаев, Т. Әпендиев ҚАЗАҚСТАННЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНДЕ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Нәбиева ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЫНЫҢ ӨЗГЕРУ СЕБЕПТЕРІ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Әбдуәлиұлы СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова МЕКТЕПТЕГІ ОРЫС ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС.....	160
Ж.Б. Қдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәлиқызы ЕЖЕЛГІ ДӘУІР ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	172
А.Б. Қудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЖОО-ДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ПӘНІНДЕ ЛИНГВОСТИЛИСТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ЖОҒАРЫ КУРС СТУДЕНТТЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДА ШЕТ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ.....	190

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ТОЛЫҚТЫРЫЛҒАН ШЫНАЙЫЛЫҚ МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРЫНЫҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ
ОҚУ МОТИВАЦИЯСЫНА ӘСЕРІ.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ТРИБОЛОГИЯ ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫН
ЗЕРТТЕУ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Қуанбаева, М.Е. Рахметов
БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ
ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
КӘСПОРЫНДА ЗАМАНАУИ САТУ ЛОГИСТИКАСЫН ЕНГІЗУ МЕХАНИЗМІ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова
ЭКОНОМИКАНЫ НЕСИЕЛЕНДІРУДІҢ ТЕПЕ – ТЕҢДІК ЖӘНЕ ШАМАДАН ТЫС ӨСУ
ҚАРҚЫНЫН БАҒАЛАУ.....248

Б.А. Альпеннова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ҚАЗАҚСТАН Өңірлерін қаржыландырудың Әлеуметтік-Экономикалық
Әсерін бағалау.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ
ПРОЦЕСТЕРДІ ДАМУДЫҢ МОДЕЛІН ӘЗІРЛЕУ.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚАЗІРГІ
ПАРАМЕТРЛЕРІН ЗЕРТТЕУ.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунязова, А.Ж. Бұхарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
ЭКОНОМИКАНЫҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСПЕН
ҚАМТУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ КОНТЕКСТІНДЕГІ ЕҢБЕК НАРЫҒЫ
ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ МӘНІ МЕН РӨЛІ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Курманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапарғали
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУДІ ЫНТАЛАНДЫРУДАҒЫ ҒЫЛЫМНЫҢ РӨЛІ МЕН
МАҢЫЗЫ.....325

З.О. Иманбаева, Ғ.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова, Г.Д. Кенжебаева
ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ЕЛДЕРІНІҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВТЕРІ
САЛАСЫНДАҒЫ ТӘЖІРИБЕСІ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
МЕЙРАМХАНАЛАРДА ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУ ҮШІН РЕЛЕВАНТТЫҚ ШЫҒЫНДАРДЫ
ТАЛДАУ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржықбаева, Е.Т. Ақбаев, А.И. Нагорная КӨШІ-ҚОН СЕБЕПТЕРІН ЗЕРТТЕУ: ПАНДЕМИЯ КЕЗІНДЕГІ COVID-19 ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕЙСТЕР АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫСТЫ ТАЛДАУ.....	357
Қ.Т. Нұралина, С.А. Азылжанова, Ж.А. Абылқасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Ақишева АЙМАҚ ЭКОНОМИКАСЫН ДАМУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	369
Б.К. Нурмағанбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЛАСЫНА ШЕТЕЛ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫН ТARTУ МӘСЕЛЕСІ.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нурғалиева АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ БОЛАШАҒЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Қалықов, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, Қ.Б. Жұманазаров, А.Ж. Асаинов ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҰЛТТЫҚ СТАНДАРТТАР БАЗАСЫНДА БАҒАЛАУДЫ ДАМУТУ.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жағыпарова МҰНАЙ ФЮЧЕРСТЕРІ НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ.....	439

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ РАССКАЗАМ М. АУЭЗОВА.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ОСНОВЫ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ЛИТЕРАТУРЫ ЭПОХИ КАРАХАНА.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сарсеке РОЛЬ ИНТЕРВЬЮ В РАЗВИТИИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ.....	40
С.С. Анапияева МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ УМЕНИЙ ОПРЕДЕЛЯТЬ ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА В ЛИТЕРАТУРНЫХ ТЕКСТАХ ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО ДИЗАЙНА.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жұмағұлова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ТЕНДЕНЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ- БИОЛОГОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Кильбаев, Т. Апендиев ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ КАЗАХСТАНА.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Набиева ПРИЧИНЫ ИЗМЕНЕНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ВЗГЛЯДОВ ПОДРОСТКОВ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Абдуалиулы МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова РАБОТА С ТЕКСТОМ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ.....	160
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәліқызы МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ДРЕВНЕЙ ЛИТЕРАТУРЕ.....	172
А.Б. Кудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЛИТЕРАТУРЕ ВУЗЕ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ СТАРШИХ КУРСОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	181

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ВЛИЯНИЕ УЧЕБНЫХ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ ДОПОЛНЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ НА
МОТИВАЦИЮ УЧЕНИКОВ ВО ВРЕМЯ УРОКА.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
ИССЛЕДОВАНИЕ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ О ТРИБОЛОГИИ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Куанбаева, М. Рахметов
ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
МЕХАНИЗМ ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЛОГИСТИКИ СБЫТА НА
ПРЕДПРИЯТИИ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова,
ОЦЕНКА РАВНОВЕСНОГО И ЧРЕЗМЕРНОГО ТЕМПОВ РОСТА КРЕДИТОВАНИЯ
ЭКОНОМИКИ.....248

Б.А. Альпенова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЭФФЕКТА ФИНАНСИРОВАНИЯ
РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
РАЗРАБОТКА МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СЕЛЬСКОМ
ХОЗЯЙСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ИССЛЕДОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПАРАМЕТРОВ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, А.Ж. Бухарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ЭКОНОМИКИ РЫНКА ТРУДА В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Курманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапаргали
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ НАУКИ В СТИМУЛИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РОСТА.....325

**З.О. Иманбаева, Г.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова,
Г.Д. Кенжебаева**
ОПЫТ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ОБЛАСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
КООПЕРАТИВОВ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
АНАЛИЗ РЕЛЕВАНТНЫХ ЗАТРАТ ДЛЯ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ В
РЕСТОРАНАХ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржыкбаева, Е.Т. Акбаев, А.И. Нагорная ИЗУЧЕНИЕ ПРИЧИН МИГРАЦИИ: АНАЛИЗ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ COVID-19 И МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕЙСАМИ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ.....	357
К.Т. Нуралина, С.А. Азылканова, Ж.А. Абылкасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Акишева ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА.....	369
Б.К. Нурмаганбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ПРОБЛЕМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ИННОВАЦИОННУЮ СФЕРУ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нургалиева ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Калыкова, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЧЕСКОГО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, К.Б. Жуманазаров, А.Ж. Асанов РАЗВИТИЕ ОЦЕНКИ НА БАЗЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЫНКА НЕФТЯНЫХ ФЬЮЧЕРСОВ.....	439

CONTENTS

PEDAGOGY

Y.B. Abdimomynov, T.R. Abdykadyrova METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF TEACHING M. AUEZOV'S STORIES.....	14
D. Aitenova, Hulya Kasapoglu Cengel, F. Tursumanova, M. Isakulova ACTUAL PROBLEMS OF TEACHING LITERATURE OF THE KARAKHAN ERA.....	29
B. Akmagambetova, G. Sarseke THE ROLE OF INTERVIEWS IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' RESEARCH SKILLS.....	40
S.S. Anapiyayeva METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE FORMATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S SKILLS TO IDENTIFY ARTISTIC MEANS IN LITERARY TEXTS THROUGH DIGITAL DESIGN.....	55
Zh. Akhmetova, Zh. Orynkhanova, G. Seidullayeva, E. Tursunbayeva PROBLEMS OF FORMATION OF DIGITAL LITERACY OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION.....	70
A. Abiltayeva, K. Zhumagulova, L. Mambetova, K. Тлегенова TRENDS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS BASED ON INTEGRATION.....	88
Ye. Buribayev, Zh. Khamzina, L. Safronova, T. Kilybayev, T. Apendiyev EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF SCIENTIFIC RESEARCH AT THE PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	104
G. Yergaliyeva, L. Madenova, Zh. Nabieva REASONS FOR CHANGING THE VALUE VIEWS OF ADOLESCENTS.....	122
S.Zh. Zhanzhigitov, B. Abdualiuly METHODS OF FORMATION OF LEGAL LITERACY OF STUDENTS.....	140
G.A. Kazhigaliyeva, A. Yerkebekova, G. Orynkhanova WORKING WITH TEXT IN RUSSIAN LANGUAGE LESSONS AT SCHOOL.....	160
Zh.B. Kadyralieva, G.S. Baltabayeva, R. ZHalikyzy METHODOLOGY OF TEACHING NATIONAL VALUES IN ANCIENT LITERATURE.....	172
A.B. Kudasbekova, A.P. Mynbayeva, O.A. Stycheva, D.N. Baigutova LINGUISTIC AND STYLISTIC ANALYSIS AT THE LESSONS OF LITERATURE AT THE UNIVERSITY.....	180
Zh.G. Kulekenova, Z.B. Yeshimbetova, B.N. Agabekova, Sh.A. Akimbekova FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF UNDERGRADUATES' PROFESSIONAL COMPETENCE	190

K. Mukhtarkyzy, G. Abildinova

IMPACT OF AUGMENTED REALITY LEARNING MOBILE APPLICATIONS ON STUDENTS' MOTIVATION DURING LESSONS.....201

M. Nurizinova, M. Skakov, Sh. Ramankulov

THE STUDY OF THE FORMATION OF IDEAS OF FUTURE SPECIALISTS ABOUT TRIBOLOGY.....212

A. Turkmenbaev, E. Abdykerimova, B. Kuanbayeva, M. Rakhmetov

EXPERIENCE IN THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....223

EKONOMICS**A.B. Abylkasym, G.M. Zhuryynov, T.N. Mashirova, A.A. Imanbayev, A.T. Shitenova**

THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF MODERN SALES LOGISTICS AT THE ENTERPRISE.....238

M. Abylkassymova, Sh. Shuneyev, S. Juatova

ASSESSMENT OF THE EQUILIBRIUM AND EXCESSIVE GROWTH RATES OF LENDING TO THE ECONOMY.....248

B. Alpenova, D. Muratova, L. Sarykulova, K. Abdykulova, N. Maulina

ASSESSMENT OF THE SOCIO-ECONOMIC EFFECT OF FINANCING THE REGIONS OF KAZAKHSTAN.....278

Z. Babazhanova, D. Bekesheva, A. Oralbayeva, S. Primbetova, M. Tolysbayeva

MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....290

ZH. Baishukurova, R. Yakudina, S. Serikbayev, K. Kamali, A. Nurmanov

STUDY OF MODERN PARAMETERS OF THE FUNCTIONING OF THE ECONOMIC SYSTEM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....304

A. Beisembina, S. Kunyazova, A. Bukharbayeva, A. Sultanov, R. Aitmanbetova

THE ESSENCE AND ROLE OF THE LABOR MARKET ECONOMY IN THE CONTEXT OF EMPLOYMENT PROVISION IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC TRANSFORMATION.....316

S.T. Doshmanova, B.Zh. Bolatova, A.A. Kurmanalina, B.M. Taskarina, A.M. Sapargali

THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN STIMULATING ECONOMIC GROWTH.....325

Z.O. Imanbayeva, G. Mukina, Z. Babazhanova, Zh.K. Aimagambetova, G.D. Kenzhebayeva

EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE FIELD OF AGRICULTURAL COOPERATIVES.....336

B. Markhayeva, M. Beisenova, A. Murzaliyeva

ANALYSIS OF RELEVANT COSTS FOR DECISION MAKING IN RESTAURANTS.....347

S. Mussina, M. Assanova, A. Myrzhkybayeva, Y. Akbayev, A. Nagornaya

EXPLORING MIGRATION CAUSES: ANALYSIS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN COVID-19 AND INTERNATIONAL FLIGHTS DURING THE PANDEMIC PERIOD.....357

K.T. Nuralina, S.A. Azylkanova, J.A. Abylkasimova, L.M. Shayakhmetova, D.M. Akisheva FOREIGN EXPERIENCE OF STATE REGULATION OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT.....	369
B. Nurmaganbetova, G. Rysmakhanova, M. Kushenova, A. Mashayeva, A. Ospanbayeva THE PROBLEM OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT IN THE INNOVATIVE SPHERE OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	382
O. Ryskeldi, V. Shelomentseva, M. Mirkovic, A. Nurgaliyeva PROSPECTS AND CHALLENGES IN DIGITALIZATION OF AGRICULTURE.....	395
M.H. Saidov, N.A. Ashurmetova, B.B. Kalykova, G.M.Rakhimzhanova, G.T. Khamdamova THEORETICAL FOUNDATIONS OF ORGANIC AGRICULTURE.....	410
M.R. Sikhimbayev, G.N. Srailova, Z.K. Kaliaskarova, K.B. Zhumanazarov, A.Zh. Asainov DEVELOPMENT OF ASSESSMENT ON THE BASIS OF NATIONAL STANDARDS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	422
A. Utzhanova, A. Zhagyparova ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE OIL FUTURES MARKET.....	439

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE
REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 1, Number 401 (2023), 88-103
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.424>
FTAMP 14.01.11

© A. Abiltaeva¹, K. Zhumagulova¹, L. Mambetova²,
К. Тлегенова² 2023

¹Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan;

²Shymkent University, Shymkent, Kazakhstan.

E-mail: abiltaeva2017@mail.ru

TRENDS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS BASED ON INTEGRATION

Abiltaeva Assem – Abai Kazakh National Pedagogical University, Institute of Natural Science and geography, doctoral student of the 3rd year in the educational program «8D01513-Biology»

E-mail: abiltaeva2017@mail.ru.

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-0426-0048>;

Zhumagulova Kalampyr – Abai Kazakh National Pedagogical University, Institute of Natural Science and geography, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

E-mail: k.zhumagulova@abaiuniversity.edu.kz.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5422-5270>;

Mambetova Lazzat – Shymkent University, Faculty of Natural Sciences, Candidate of Agricultural Sciences

E-mail: lazza.2019@mail.ru. ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-5497-4300>;

Tlegenova Kulaisha – Shymkent University, Faculty of Natural Sciences, Candidate of Agricultural Sciences

E-mail: guni_2005@mail.ru. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4026-7749>.

Abstract. This article reveals the features of the skills of using information and communication technologies in the process of training future specialists: biologists-teachers, providing a modern learning process. To modernize the traditional system of methodological training of future biology teachers in pedagogical universities, it is necessary, first of all, to develop its theoretical model, that is, to form an idea of rational approaches to the formation of the necessary level of methodological training of future biology teachers. Pedagogical sciences of future teachers in the proposed model of the system of methodological training, modern trends in the development

of education and requirements for the personality of a biology teacher are taken into account. The use of information technologies stimulates the interest of students in educational and cognitive activities, which allows creating an atmosphere of reasoned, creative learning and simultaneously solving a whole range of educational, educational, developmental tasks. The use of an educational electronic resource makes it possible to process information in the necessary degree in detail, which, in turn, greatly simplifies the analysis of large amounts of data, quickly selects the most necessary, after which the selected materials are studied. Professional education is provided for future biology teachers – training of specialists who are able not only to be limited to scientific educational materials, but also to independently focus on highly professional mobile, scientific, technical and modern information that can meet the needs of modern society, the competitiveness of students.

Keywords: methodological training, training system, biology teaching methodology, information and communication technologies, integration, innovation, trend.

© **Ә.И. Әбілтаева^{1*}, К.А. Жумагулова¹, Л.М. Мамбетова², К.Б. Тлегенова², 2023**

¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
Алматы, Қазақстан;

²Шымкент Университеті; Шымкент, Қазақстан.
E-mail: *abiltaeva2017@mail.ru*

ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ БИОЛОГ ПЕДАГОГТЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Аннотация. Бұл мақалада қазіргі заман талабына сай оқыту үрдісін қамтамасыз ететін болашақ биолог-педагог мамандарын даярлау барысында ақпараттық коммуникативті технологияларды қолдану дағдыларының ерекшеліктері анықталды. Педагогикалық жоғары оқу орындарында болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың дәстүрлі жүйесін жаңғырту үшін, ең алдымен, оның теориялық моделін әзірлеу қажет, яғни болашақ биология мұғалімдерінің әдістемелік дайындығының қажетті деңгейін қалыптастырудың ұтымды тәсілдері туралы ой-пікір қалыптастыру қажет. Болашақ мұғалімдердің педагогикалық ғылымдары әдістемелік дайындық жүйесінің ұсынылған моделінде білім беруді дамытудың заманауи тенденциялары мен биология мұғалімінің жеке басына қойылатын талаптар ескеріледі. Ақпараттық технологияларды пайдалану білім алушылардың оқу-танымдық қызметіне деген қызығушылығын оятады, бұл дәлелді, шығармашылық оқыту атмосферасын құруға және бір мезгілде оқу, тәрбиелік, дамытушылық міндеттердің тұтас кешенін шешуге мүмкіндік береді. Білім беру электрондық ресурсын пайдалану ақпаратты қажетті дәрежеде егжей-тегжейлі

өндеуге мүмкіндік береді, ал бұл өз кезегінде деректердің үлкен көлемін талдауды айтарлықтай жеңілдетеді, ең қажеттісін тез таңдап алады, содан кейін таңдалған материалдар зерделенеді. Болашақ биология педагогтеріне кәсіби білім беру – ғылыми негіздегі оқу материалдарымен шектеліп ғана қоймай, білім алушылардың бәсекеге қабілеттілігін, қазіргі қоғамның қажеттіліктерін қанағаттындыра алатын жоғары кәсіби ұтқыр, ғылыми-техникалық және заманауи ақпараттарға өз бетімен бағыттала алатын мамандар дайындау мәселелері қарастырылған.

Түйін сөздер: әдістемелік дайындық, оқыту жүйесі, Биологияны оқыту әдістемесі, ақпараттық коммуникациялық технологиялар, интеграция, инновация, тенденция.

© Ә.И. Әбілтаева^{1*}, К.А. Жумагулова¹, Л.М. Мамбетова², К.Б. Тлегенова², 2023

¹Казахский Национальный Педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан;

²Шымкентский Университет, Шымкент, Казахстан.
E-mail: abiltaeva2017@mail.ru

ТЕНДЕНЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-БИОЛОГОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ

Аннотация. В данной статье выявлены особенности навыков применения информационно-коммуникативных технологий в процессе подготовки будущих специалистов-биологов-педагогов, обеспечивающих современный процесс обучения. Для модернизации традиционной системы методической подготовки будущих учителей биологии в педагогических вузах необходимо, прежде всего, разработать ее теоретическую модель, то есть сформировать представление о рациональных подходах к формированию необходимого уровня методической подготовки будущих учителей биологии. Педагогические науки будущих учителей в предложенной модели системы методической подготовки учитываются современные тенденции развития образования и требования к личности учителя биологии. Использование информационных технологий стимулирует интерес обучающихся к учебно-познавательной деятельности, что позволяет создать атмосферу аргументированного, творческого обучения и одновременно решать целый комплекс учебных, воспитательных, развивающих задач. Использование образовательного электронного ресурса позволяет в необходимой степени детально обрабатывать информацию, что, в свою очередь, значительно упрощает анализ больших объемов данных, быстро подбирает самое необходимое, после чего изучаются выбранные материалы. Для будущих педагогов биологии предусмотрено профессиональное образование – подготовка специалистов, способных не только ограничиваться

научными учебными материалами, но и самостоятельно ориентироваться на высокопрофессиональную мобильную, научно-техническую и современную информацию, способную удовлетворить потребности современного общества, конкурентоспособность обучающихся.

Ключевые слова: методическая подготовка, система обучения, методика преподавания биологии, информационно-коммуникационные технологии, интеграция, инновации, тенденция.

КІРІСПЕ

Қазіргі уақытта барлық салаларда өзгерістер мен даму бар. Технологиялардың өте жылдам дамуымен қатар, өзгерістерді көрсете отырып, біздің ақпараттық қоғамға көшуімізді қамтамасыз етуде. Басқа да салалардағы сияқты, білім беру саласында да өзгерістер мен даму сөзсіз. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың арқасында адамдар үнемі өзгеріп отырады, оларды жаңа білімге жетуге ұмтылдырады.

Болашақ биология педагогтерін әдістемелік даярлау педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттерін кәсіби даярлаудың маңызды бөлігі болып табылады. Әдістемелік дайындық кәсіби қалыптасуда шешуші рөл атқарады, өйткені студенттерге болашақ Қ.Р. Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылға арналаған мемлекеттік бағдарламасы ақ маманның кәсіби қасиеттерін дамытуға және одан әрі кәсіби жолды таңдауға тікелей әсер етеді. Болашақ биология педагогтерінің әдістемелік дайындығы әдістемелік білім, білік жүйесін мақсатты игеру, болашақ мамандардың биологиядан мектеп бағдарламасынан әдістемелік мәселелерді шешу контекстіндегі дағдылары анықталады.

Қазіргі заманғы білім беру мекемесіндегі әдістемелік жұмыс дегеніміз – педагогты жеке, авторлық, педагогикалық-дидактикалық, тәрбиелік, әдістемелік жүйелерді құруға ынталандыратын, өздігінен дамуға көмектесетін шарттардың тұлғаға бағытталған жүйесі айтамыз (Қ.Р. Білім беруді дамытудың 2011-2020 ж. арналаған мемлекеттік бағдарламасы).

Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттерін кәсіби даярлаудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады (Мусаева, 2002). Әдістемелік дайындық студенттердің кәсіби қалыптасуында шешуші рөл атқарады, өйткені ол болашақ маманның кәсіби қасиеттерінің дамуына және одан әрі кәсіби траекторияны таңдауға тікелей әсер етеді.

Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау болашақ мамандардың биологиядан мектеп бағдарламасынан әдістемелік мәселелерді шешу тұрғысынан әдістемелік білім, дағдылар жүйесін мақсатты игеру ретінде анықталады. Әдістемелік даярлау жүйесінің құрылымдық компоненттері мыналар болып табылады: мақсаты (барлық компоненттер тәуелді болатын жүйелік компонент); мазмұны (негізгі пән «Биологияны оқыту әдістемесі» және әдістемелік бағыттағы пәндер); технологиялар, формалар, әдістер және оқу құралдары; Оқыту нәтижелері (әдістемелік дайындық деңгейі, жеке

әдістемелік стиль). Педагогикалық жоғары оқу орындарында болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау. Ол өзара байланысты бес блоктан тұрады: теориялық-әдіснамалық, мотивациялық-құндылық, мазмұндық, процесс-технологиялық және бақылау-түзету. Модельдің теориялық-әдіснамалық блогы болашақ мамандарды әдістемелік даярлау стратегиясын анықтайтын заңдылықтардан, тәсілдер мен принциптерден тұрады.

Мотивациялық-мақсатты блок әдістемелік дайындықтың әр кезеңіндегі мақсаттар мен міндеттер туралы хабардар болуды қамтамасыз етеді және әдістемелік қызметке оң көзқарас қалыптастырады (Bulavintseva, 2011). «Биологияны оқыту әдістемесі» пәнінің мазмұнын жетілдіруді, оқу процесіне студенттердің әдістемелік білімдерін тереңдетуді, кеңейтуді, жинақтауды, әдістемелік тезаурусты қалыптастыруды, болашақ мамандарды квази-кәсіби қызметке тартуды болжайтын элективті әдістемелік пәндерді енгізуді көздейтін әдістемелік дайындықтың мазмұныу сипаттау. Модельдің процесс-технологиялық блогы оқытуды ұйымдастыру нысандарын, сондай-ақ оқытудың дәстүрлі және инновациялық әдістерінің, құралдары мен технологияларының жиынтығын, ғылыми-зерттеу қызметінің түрлерін, әдістемелік дайындықтың мазмұнын іске асырылатын педагогикалық жағдайларды анықтайды деп есептейміз. Процесс-технология болашақ биология мұғалімдерінің әдістемелік дайындық деңгейін анықтайтын, әдістемелік дайындықтың қалыптасу критерийлерін, көрсеткіштері мен деңгейлерін, студенттердің әдістемелік құзіреттілігін бақылаудың формалары мен әдістерін сипаттайтын бақылау-түзетумен тығыз байланысты.

Педагогикалық білім беруді дамытудың негізгі міндеттерінің бірі ақпараттық-технологиялық қоғамның талаптарына және әлеуметтік, экономикалық, рухани-гуманитарлық салаларда, мектепке дейінгі және жалпы білім беру мекемелерінде болып жатқан өзгерістерге сәйкес педагогикалық және ғылыми қызметкерлердің базалық, психологиялық-педагогикалық, әдістемелік, ақпараттық-технологиялық, практикалық және әлеуметтік-гуманитарлық даярлығының мазмұнын түзету болып табылады (Хмель, 2005). Дәстүрлі педагогикаға өздерінің педагогикалық жұмыстарын адал орындайтын және оқыту мен дағдыларды қалыптастыруға ықпал ететін мұғалімдер қажет болды. Бүгінгі таңда бізге болашақ ұрпақты тәрбиелейтін шығармашылық мұғалімдер, өмірлік жағдайларға стандартты емес көзқарасы бар мұғалімдер, танымдық белсенділік пен бастама танытуға қабілетті мұғалімдер, өз іс-әрекеттерін сыни тұрғыдан талдай алатын мұғалімдер қажет.

Педагогикалық ғылымдар пән мұғалімі оқушының жеке басының толық дамуын қамтамасыз ететін негізге ие болуы керек. Сондықтан мұғалімнің өзі рөлдік үлгі болуы керек ерекше білімді, бастамашыл, рефлексиялық әрекетке және үнемі өзін-өзі жетілдіруге қабілетті. Ең алдымен, педагогикалық мектептер тек биологтар мен физиктерді ғана емес, мұғалімдерді де дайындауы керек. Бұл мамандықтар мүлдем басқа қызмет объектісіне және басқа ғылыми негізге ие. Биолог қана емес, сонымен қатар нағыз биология

мұғалімі болу үшін жоғары сапалы әдістемелік дайындық қажет. Ана біліміне оқу процесінде өзінің әдістемелік стилін жүзеге асыратын және оқушылардың танымдық қызығушылықтарын, олардың жеке ерекшеліктерін дамытуға болашақ биологтардың әдістемелік даярлығын жетілдірудің негізгі үрдістеріне мыналарды жатқызсақ болады: құзыреттілікке бағытталған оқытуды іске асыру, әдістемелік даярлықтың мазмұнын жаңарту, оқытудың инновациялық әдістері мен әдістемелерін енгізу, ақпараттық-коммуникативтік технологияларға көшу, жаңа білім беруді қамтамасыз етуді әзірлеу және қашықтықтан оқыту, өзін-өзі даярлау рөлін арттыру, педагогикалық теорияның практикамен байланысын күшейту (Учебно-методическое пособие, 2011). Мектептегі білім беруді дамытудың жаңа тенденциялары, инновациялық педагогикалық технологиялар, заманауи оқу құралдарын әзірлеу Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлауды модернизациялауға негіз болады. Қазіргі ғылыми зерттеулерде әдістемелік дайындық болашақ мамандарды кәсіби даярлаудың жүйелі құрамдас бөлігі ретінде қарастырылады. Осылайша, бүгінгі таңда болашақ биология мұғалімдерінің дәстүрлі әдістемелік дайындығын қайта қарау, оны жаңа мазмұнмен, инновациялық формалармен, әдістермен және оқу құралдарымен толтыру маңызды. Әдістемелік дайындық студенттердің кәсіби қалыптасуында шешуші рөл атқарады, өйткені ол болашақ маманның кәсіби қасиеттерінің дамуына және одан әрі кәсіби траекторияны таңдауға тікелей әсер етеді. Болашақ жаратылыстану мұғалімдерінің әдістемелік дайындығын Н. Буринская, М. Гринова, В. Онопко, Л. Рыбалко, Н. Чайченко, Г. Чернобельская, О. Ярошенко зерттеді (Маусымбаев, 2008) Пән мұғалімінің әдістемелік дайындық жүйесін шетелдік (В. Земцова, Н. Зеленко, О. Тамозня, В. Ставинский, Л. Тушинская, М. Швецова, К. Ушакова, Е. Бучич, И. Жебер-Дзиковская) ғалымдар зерттеген. Болашақ биология мұғалімдерін жоғары оқу орындарында әдістемелік даярлау мәселесін Т. Бондаренко, Н. Грицай, В. Вербицкий, С. Вовк, Г. Жирская, М. Колесник, Л. Миронец, Н. Мищук, және Мороз, А. Степанюк, Я. Фруктова, О. Цурул зерттеді (Бейсенова және т.б., 2012). Бірақ бүгінгі таңда болашақ биология мұғалімдерін жоғары оқу орындарында әдістемелік даярлау жүйесі отандық ғалымдардың арнайы ғылыми зерттеулерінің тақырыбы болған жоқ. «Әдістемелік дайындық» ұғымының нақты анықтамасы, сондай-ақ болашақ мұғалімнің кәсіби қалыптасуындағы әдістемелік білімнің маңыздылығын түсіну (Morze, 2003). Биологияны дербес ғылым ретінде оқыту әдістемесінің мәртебесі туралы әлі күнге дейін оның қаншалықты түсінуіне қол жеткізілген жоқ. Зерттеудің мақсаты педагогикалық жоғары оқу орындарында болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың жүйесін теориялық негіздеу болып табылады. Яғни, «әдістемелік дайындық» ұғымының мәнін анықтау, болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесін сипаттау. Зерттеу барысында Биологияны оқыту әдістемесі бойынша студенттерге арналған оқу әдебиетінің мазмұны, болашақ биология мұғалімдерін даярлаудың білім беру бағдарламалары, «биология дидактикасы» пәнін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету және әдістемелік бағыттағы элективті курстар талданды.

МАТЕРИАЛДАР МЕН НЕГІЗГІ ӘДІСТЕР

Әдістемелік дайындық тұжырымдамасы әдістемелік дайындық болашақ биология мұғалімдерін кәсіби даярлаудың маңызды бөлігі болып табылады. Н. Морстың пікірінше, педагогикалық ЖОО-дағы әдістемелік дайындық кәсіби педагогикалық білім беру жүйесінің «қолданбалы кәсіби компоненті» ретінде қарастырылады (Motorina, 2001). Л. Михайличенко әдістемелік компонент кәсіби дайындықтың синтездейді деп санайды (Borovskikh, 2008). Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау объективті биологиялық, психологиялық-педагогикалық және кәсіби маңызды болып табылады, өйткені әдістемелік даярлау болашақ биология мұғалімінің әдістемелік білімін, іскерлігін, жеке қасиеттерін анықтайды. Студенттердің кәсіби дамуындағы әдістемелік дайындықтың маңыздылығына қарамастан, қазіргі уақытта ғылыми әдебиеттерде бұл тұжырымдаманың нақты анықтамасы жоқ. Осылайша, әдістемелік дайындық болашақ мұғалімнің әдістемелік қызмет негіздерін игеруі ретінде қарастырылады (Levchenko, 2009). Т. Боровскийдің айтуынша, әдістемелік дайындықты белгілі бір мамандықта сәтті жұмыс істеуді қамтамасыз ететін әдістемелік құзыреттердің жиынтығы ретінде түсіндіруге болады (Bulavintseva, 2011). Левченконың пікірінше, мұғалімдердің іргелі әдістемелік дайындығы студенттерді оқытуға дайындықты қалыптастыруға, мұғалімнің шығармашылық әлеуетін дамытуға және іске асыруға, оның үнемі өзгеріп отыратын әлеуметтік, экономикалық, ақпараттық және технологиялық жағдайларға динамикалық бейімделуіне ықпал ететін және білім беру теориясы мен әдістемесі саласындағы әдіснамалық маңызды, жүйелі және инвариантты білім алуға бағытталған. Мұғалімнің зияткерлік, эмоционалды және моральдық мәдениетінің жаңа деңгейін қамтамасыз етеді, үздіксіз өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі тәрбиелеудің ішкі қажеттілігін қалыптастырады (Vereshchagina, 2012). Сонымен, “мұғалімнің әдістемелік дайындығы” ұғымы көбінесе әдістемелік білім, дағдылар жүйесін қалыптастырудың мақсатты процесі ретінде түсіндіріледі. Алайда, біз Ресейлік ғалым Л. Булавинцевамен әдістемелік дайындықты оқу жоспарында бекітілген және тек әдістемелік мәселелерді шешудің құралы ретінде қызмет ететін объективті шындықтың белгілі бір бөлігі туралы білім мен дағдылардың жиынтығына дейін азайту мүмкін емес екендігімен келісеміз. Сондықтан зерттеуші әдістемелік дайындықты «пәнді оқыту форматында кәсіби мәселелерді шешу тәсілдерін игеру» деп түсіндіреді (Zagvyazinskiy, 2006). Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау мектептегі биология курсының әдістемелік мәселелерін шешу тұрғысынан болашақ мамандардың әдістемелік білімі, дағдылары мен дағдылар жүйесін мақсатты дамыту ретінде анықталады. Н. Верещагин, айтуынша әдістемелік оқытуды өзара байланысты, бірін-бірі толықтыратын және өзара тәуелді процестер ретінде қарастырған жөн:

1) әдістемелік құзыреттілікті қалыптастыру негізі ретінде әдістемелік білім мен дағдыларды қалыптастыру;

2) әдістемелік қызмет негіздерін меңгеру, оның нәтижесі кәсіби қызметтің осындай түріне дайындық болып табылады;

3) болашақ мұғалімнің жеке-кәсіби ұстанымын қалыптастыру (Shevchenko, 2008). Осылайша, әдістемелік дайындық болашақ биология мұғалімдерінің кәсіби қалыптасуына ықпал ететін педагогикалық теория мен практика арасындағы көпір болып табылады. Қазіргі жағдайда әдістеме ғылым ретінде ерекше маңызға ие, өйткені мектепте әдістемелік тұрғыдан дұрыс құрылған оқу процесі оқушылардың сапалы биологиялық білімін қамтамасыз етеді. Сондықтан жоғары оқу орындары болашақ биология мұғалімдерінің әдістемелік дайындығына көп көңіл бөлуі керек.

Әдістемелік дайындық жүйесі болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесі-бұл мектептегі биология курсына оқыту контекстінде кәсіби қызметті жүзеге асыруға әдістемелік дайындықты қалыптастыруға бағытталған ЖОО-да студенттерді даярлаудың өзара байланысты компоненттерінің жиынтығы. Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесінің құрылымдық компоненттері:

- мақсаты (барлық басқа компоненттер тәуелді болатын жүйелік компонент);
- мазмұны (базалық пән «Биологияны оқыту әдістемесі», әдістемелік пән);
- технологиялар: оқытудың формалары, әдістері мен құралдары (Интерактивті технологиялар, контекстік технологиялар, жобалық оқыту, әдістемелік практикум, кейс-технологиялар, портфолио, мультимедиялық технологиялар және т.б.);

- Оқыту нәтижелері (әдістемелік дайындық деңгейі, жеке әдістемелік стиль). Әдістемелік даярлық жүйесінде білім беру процесі субъектілеріне қойылатын талаптар (әдістемелік құзыреттер, кәсіби маңызды және жеке қасиеттер тізбесі және т.б.) маңызды рөл атқарады.

Педагогикалық жоғары оқу орындарында болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың дәстүрлі жүйесін жаңғырту үшін, ең алдымен, оның теориялық моделін әзірлеу қажет, яғни болашақ биология мұғалімдерінің әдістемелік дайындығының қажетті деңгейін қалыптастырудың ұтымды тәсілдері туралы ой-пікір қалыптастыру қажет.

Болашақ мұғалімдердің педагогикалық ғылымдары әдістемелік дайындық жүйесінің ұсынылған моделінде білім беруді дамытудың заманауи тенденциялары мен биология мұғалімінің жеке басына қойылатын талаптарды ескеру қажет. Ғылыми әдебиеттерді теориялық талдау нәтижесінде модельдеу дегеніміз объектінің, құбылыстың немесе процестің қасиеттерін оның моделі арқылы зерттеуден тұратын зерттеу әдісі екендігі анықталды. Модельдеу-ғылыми зерттеудің теориялық және эксперименттік әдістеріне негізделген білім теориясындағы негізгі категория. Бұл әдіс абстракциямен және идеализациямен тығыз байланысты. Бұл модельде көрінетін объектінің, құбылыстың немесе процестің аспектілерін бөліп көрсетуге мүмкіндік береді. Модельдеу объектіні жанама зерттеу әдісі ретінде қарастырылады, оның барысында объектінің өзі емес, арнайы жасалған модель зерттеледі. В. Завязинский, модельдеу-бұл күрделі объектілердің (прототиптердің) маңызды қасиеттерін білдіретін модельдер, схемалар, символдық немесе нақты аналогтар құру процесі

(Краевский, 2006). Модельдеу әдісі күрделі жүйелерді терең зерттеу және түсіну үшін қолданылады, олардың жұмысы көптеген факторлар мен қатынастарға байланысты. Модельдеудің арқасында белгілі бір объект туралы ақпарат алу оңайырақ. Шетелдік сөздердің жаңа сөздігі «модель» терминінің бірнеше анықтамаларын береді:

- 1) кез-келген жаңа өнімнің үлгісі, сериялық өндіріске арналған үлгі данасы;
- 2) қысқартылған түрдегі бір нәрсенің схемасы, макеті;
- 3) түрі, конструктивті белгісі;
- 4) көркем бейнеге арналған материал (Яхупов, 2002).

В. Краевскийдің пікірінше, модель-бұл бақыланатын объектінің кейбір аспектілерін, байланыстарын, функцияларын бейнелейтін элементтер жүйесі (Энциклопедиялық сөздік, 2009:132). Педагогикалық зерттеулерде модель түпнұсқа туралы білімді кеңейту үшін қолданылатын объектінің, процестің немесе құбылыстың прототипі, аналогы (схема, белгі жүйесі) ретінде қарастырылады. Модель жеңілдетілген түрде бақыланатын объектінің құрылымын, қасиеттерін, өзара байланысы мен қатынастарын, түпнұсқаның жеке маңызды қасиеттерін көрсетеді. Шамадан тыс бөлшектер, қайталама құбылыстар модельді қиындатады және оны теориялық зерттеуге кедергі келтіреді. В. Яхупов «білім беру процесінің моделі-бұл белгілі бір оқу орындарында оқыту мен оны жобалаудың анықтамалық идеясы» деп атап өтті (Қыпшақов, 2010).

Модель ғылыми таным құралы және педагогикалық университеттерде болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың педагогикалық процесінің прототипі, студенттер әдістемелік жұмысты оқи алатын модель ретінде әрекет етеді. Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесінің тұжырымдамалық моделі болашақ биология мұғалімінің тұлғалық-кәсіби дамуының тұтас көрінісі және болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесінің авторлық тұжырымдамасына сәйкес оның қызметін әдістемелік қамтамасыз ету ретінде қарастырылады. Модельді әзірлеудің негізгі мақсаты заманауи талаптарға сәйкес келетін биолог-студенттердің әдістемелік дайындық жүйесін жетілдіру және түзету болып табылады. Безрукова педагогикалық модельдеу (модель құру) – бұл педагогикалық жүйелерді, процестерді немесе жағдайларды құрудың мақсаттарын (жалпы идеясын) және оларға жетудің негізгі жолдарын дамыту. Ол модельдеу педагогикалық дизайнның бірінші кезеңі деп санайды. Егер техникада модель сериялық өндіріс үшін стандарт ретінде қызмет ететін модель болса, онда педагогикада модель - бұл оқу процесін ұйымдастыру идеясы, тұжырымдама немесе педагогикалық теория. Педагогикалық модель-бұл мақсатты идеал (Қыпшақов, 2010).

НӘТИЖЕЛЕР ЖӘНЕ ТАЛҚЫЛАУ

Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесінде педагогикалық практика көрнекті орын алады, бұл студенттердің психологиялық-

педагогикалық, кәсіби-әдістемелік дайындығының нақты деңгейін анықтауға, осы білімді тереңдетуге және қорытындылауға, әдістемелік шеберлікті арттыруға, педагогикалық қабілеттерін анықтауға және кәсіби қызмет тәжірибесін алуға мүмкіндік береді. Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың заманауи тәсілдері негізінде әзірленген әдістемелік пәндер бойынша білім беру ресурстарын енгізу болашақ мұғалімдердің әдістемелік дайындық деңгейін арттыруға ықпал етеді. Білім беру процесіне инновациялық педагогикалық технологияларды пайдалана отырып теориялық зерттеуіме сүйене отырып (интерактивті технологиялар, контекстік оқыту технологиялары, жобалық технологиялар, кейс-технологиялар, «әдістемелік практикум» технологиялары, портфолио-технологиялар, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, болашақ педагогтің әдістемелік қалыптасуына ықпал ететін қашықтықтан білім беру технологиялары) енгізуді ұсынған болар едім. Өйткені, жоғарыда көрсетілген технологиялар практикаға бағдарланған болып табылады және студенттерге кәсіби қызметін жақсырақ ашуға, өздерінің педагогикалық қабілеттерін көрсетуге және оларды объективті бағалауға, қажетті әдістемелік құзыреттерін дамытуға, болашақ мамандыққа оң көзқарасын қалыптастыруға және өз әдістемелік өнімін (Оқу құралдары, сабақ конспектілері, дидактикалық карталар, көрнекі материалдар) жасауға мүмкіндік береді. Жоғары оқу орындарында болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың маңызды аспектісі студенттің кәсіби өсуіне жағдай жасаумен қатар оның жеке басын дамытатын ортаны жобалау болып табылады. Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау студенттер жеке әдістемелік бағдарланған оқу ортасына түседі, онда олар оқу пәні ретінде биология мұғаліміне тән белгілі бір іс-әрекеттерді жүзеге асырады, сонымен қатар әдістемелік қалыптасудың өзіндік траекториясын жүзеге асырады. Әдістемелік дайындықтың мазмұны әдістемелік міндеттерді шешуді, студенттердің зерттеу қызметін ұйымдастыруды (атап айтқанда, Биологияны оқыту әдістемесі зертханасында жұмыс істеуді), биология мұғалімдерінің перспективалық педагогикалық тәжірибесін зерделеуді компюльсивті түрде болжайды. Осы ортаның құрамдас бөліктерінің бірі болашақ биология мұғалімдерінде жалпы білім беретін мектепте биология бойынша оқу процесін ұйымдастыру қабілетін қалыптастыруға ықпал ететін қажетті оқулықтар, аспаптар, жабдықтар мен техникалық құралдарды қамтитын Биологияны оқыту әдістемесінің арнайы жабдықталған кабинеті болып табылады.

Әдістемелік даярлау жүйесі болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесінің болжамды моделінде мынадай өзара байланысты блоктар бөлінеді:

- теориялық-әдіснамалық (әдістемелік даярлау стратегиясын айқындайды);
- мотивациялық-мақсатты (болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың мақсаты мен міндеттерін, олардың уәждемесі мен оқытудың түпкілікті нәтижесін айқындайды);
- мазмұндық (биология мұғалімінің әдістемелік даярлығының мазмұнын айқындайды.);

- процессуалдық-технологиялық (студенттерді әдістемелік даярлаудың негізгі әдістерін, құралдары мен нысандарын ашады);
- бақылау-түзету (бақылау әдістерін, студенттердің әдістемелік даярлық деңгейін айқындайды, әдістемелік даярлық нәтижелерін болжайды).

Бұл модель педагогикалық университеттерде биолог студенттерді әдістемелік даярлау процесінің барлық компоненттерінің мазмұны мен құрылымының, реттілігінің, өзара байланысы мен өзара әсерінің ерекшеліктерін ашады. Теориялық-әдіснамалық (тұжырымдамалық) БЛОК болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың негізін құрайтын негізгі идеяларды көрсетеді. Модельдің әдіснамалық негізін болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау стратегиясын айқындайтын және оны іске асыру тактикасын регламенттейтін, болашақ мұғалімдерді даярлаудың мақсатын, құрылымын, мазмұнын, технологиясын және нәтижесін теориялық негіздейтін заңдылықтар, тәсілдер мен қағидаттар құрайды. Болашақ биология мұғалімдерінің әдістемелік дайындығын модельдеудің әдіснамалық тәсілдерінің ішінде мыналарды бөліп көрсетуге болады: жүйелік, тұлғаға бағытталған, құзыреттілік, белсенділік, контекстік, экологиялық, рефлексивті және технологиялық. Болашақ биология мұғалімдерінің әдістемелік дайындығының заңдылықтарына мыналар жатады:

а) әдістемелік дайындықтың мақсатының, мазмұнының, әдістері мен нысандарының өзара тәуелділігі, Биологияны оқыту әдістемесінің даму деңгейімен, білім беру стандарттарының талаптарымен және педагогикалық практиканың нақты жағдайымен алдын-ала анықталған;

б) әдістемелік даярлық нәтижелерінің студенттердің оқытудың мақсаты мен міндеттерін түсінуіне, оқу материалының жеке маңыздылығына тәуелділігі;

в) әдістемелік даярлық тиімділігінің студенттердің уәдемесіне және олардың жеке ерекшеліктері мен тәжірибесін ескеруге тәуелділігі;

г) әдістемелік даярлық тиімділігінің олардың өзара байланысында оқыту жағдайларын, құралдарын, нысандары мен әдістерін ұтымды пайдалануға тәуелділігі.;

д) әдістемелік даярлық нәтижелерінің арнайы модельделген әдістемелік бағдарланған білім беру ортасына тәуелділігі;

е) әдістемелік даярлық тиімділігінің болашақ педагогикалық қызметтен нақты оқу жағдайларын пайдалануға тәуелділігі (Контекстік оқыту);

ж) әдістемелік даярлық сапасының оқытушы мен студенттің мақсаты өзара іс-қимылына, студенттерді әртүрлі қызмет түрлеріне белсенді тартуға тәуелділігі (Kipshakov, 2010).

Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың принциптері: ғылыми принцип, кәсіби бағдарлау принципі, инерция принципі, байланыс принципі, қарым-қатынас теориясы мен практикасы принципі, сана мен белсенділік принципі, жүйелілік принципі, шығармашылық бағытты күшейту принципі, өзгергіштік принципі, жаңашылдық принципі және субъективтілік принципі. Модельдің мотивациялық-мақсатты блогы болашақ мамандардың

әдістемелік дайындықтың әр кезеңіндегі мақсаттары мен міндеттері туралы хабардар болуын қамтамасыз етеді және әдістемелік қызметке оң көзқарас қалыптастырады. Әдістемелік дайындық жүйесі педагогикалық жүйенің міндеттері – мұғалімді даярлауға бағытталған. Жоғары педагогикалық білім беру жүйесінің негізгі мақсаты әлеуметтік тапсырысқа сәйкес жоғары білікті педагогтарды кәсіби даярлау, болашақ педагогикалық қызметке дайындықты қалыптастыру болып табылады. Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау оқу процесінің интегративті бірлігіне негізделуі керек.

ЖОО стратегиясы (кәсіптік-педагогикалық білім беру міндеттері), бір жағынан, студенттердің кәсіби қызығушылықтары мен ниеттері (міндеттері), екінші жағынан, болашақ педагогтарды оқыту әдістемесінің негіздерінен авторлық әдістемелік стильді қалыптастыруға жылжытуды (ілгерілетуді) қамтамасыз етеді (Учебно-методическое пособие, 2011-5:43). Студенттердің жалпы кәсіби қызметке және әсіресе әдістемелік қызметке оң көзқарасын қалыптастыру мотивациялық-мақсатты блоктан басталады. Кез-келген жұмысты болашақ мұғалімнің жеке басының мотивациялық-құндылық сферасынсыз орындау мүмкін емес. Сондықтан міндеттер кешені болашақ маманның кәсіби қызметіне қажетті белгілі бір дағдылар мен қасиеттерді игеруге деген ынтаны қалыптастыру міндеттерімен толықтырылуы керек. Верещагина айтуы бойынша әдістемелік дайындықтың мақсаты жалпы, кәсіптік және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру мақсатымен байланысты болуы керек, сондықтан оны жүзеге асыру педагогикалық мамандыққа бейімділікті ескере отырып, жеке білім беру бағытын құруға, сондай-ақ оны жоғары оқу орындарында игеруге және оны әдістемелік қызметте одан әрі жетілдіруге мүмкіндік береді (Учебно-методическое пособие, 2011-5:58). Сонымен қатар, Мақсат биология мұғалімі қызметінің мазмұны мен құрылымын анықтайтын әдістемелік дайындықтың идеалды, болжамды нәтижесімен байланысты болуы керек. Қазіргі жағдайда болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың мақсаты оқушылардың мектептегі биологиялық білім беру жүйесіндегі кәсіби іс-әрекеттерді орындауға әдістемелік дайындығын қалыптастыру болып табылады. Әдістемелік дайындықтың мотивациялық-мақсатты блогы негізгі мақсат пен міндеттер жүйесінің бірлігімен ұсынылған, оны кешенді шешу оған қол жеткізуді қамтамасыз етеді.

Биологияны оқыту әдістемесі саласындағы негізгі білімді, қабілеттер мен дағдыларды, құндылықтарды, нормалар мен қағидаларды меңгеру үшін жағдай жасайтын педагогикалық білім беру мазмұнының салыстырмалы түрде дербес компоненті болып табылады. Атап айтқанда, бұл блок үш компоненттен тұрады: танымдық (әдістемелік білім), белсенділік-операциялық (тәжірибе және әдістемелік дағдылар) және жеке (педагогикалық іс-әрекеттің себептері, құндылықтар мен кәсіби қасиеттер). Сонымен, болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың мазмұны–бұл болашақ маманның әдістемелік дайындығын қалыптастыруды қамтамасыз ететін әдістемелік білімнің, дағдылардың, әдістемелік іс-әрекеттің әдістерінің, оны шығармашылық тұрғыдан

жүзеге асыру тәжірибесі мен құндылық-эмоционалды қарым-қатынастың педагогикалық бейімделген жүйесі. Әдістемелік дайындықтың мазмұнын таңдау, ең алдымен, оқу, квази-кәсіби және оқу-кәсіби қызметті біріктіретін «Биологияны оқыту әдістемесі» пәнін оқытудың ерекшеліктерімен анықталады. Бұл пәннің мазмұны оқытушының кәсіби функцияларының ерекшелігімен анықталады. Осыны ескере отырып, әдістемелік білім алу және әдістемелік дағдыларды дамыту Болашақ педагогикалық іс-әрекет аясында жүруі керек. Кәсіби қызмет контекстіндегі әдістемелік дайындық мазмұнының негізгі бірлігі педагогикалық жағдай болып табылады (А. Вербицкий және т. б.).

Практикалық дайындық-бұл жағдайларды студенттердің әдістемелік міндеттері мен оларды шешуіне айналдыру. Әдістемелік дайындық мазмұнында теориялық және практикалық дайындықты, оқу және зерттеу қызметін біріктіру, басқа пәндермен пәнаралық байланысты жүзеге асыру, әдістемелік дайындықтың сабақтастығын, жүйелілігін және үздіксіздігін, аудиториядан тыс уақытта аудиториялық жұмыс пен өзіндік жұмыстың оңтайлы арақатынасын қамтамасыз ету қажет. Сонымен қатар, болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың мазмұнын білім мен дағдылар әр студент үшін жеке маңызды болатындай етіп ұйымдастыру қажет (Bulavintseva, 2011-12:25). «Биологияны оқыту әдістемесі» пәнінің мазмұнын жетілдіруді, студенттердің әдістемелік білімін тереңдету, кеңейту, жалпылау, әдістемелік тезаурусты қалыптастыру, болашақ мамандарды кәсіби қызметтің имитациялық түрлерімен таныстыруды қамтитын таңдау пәндерін оқу процесіне параллель енгізуді көздейтін әдістемелік дайындықтың мазмұнын сипаттайды. Мәгінмәндік оқыту технологияларын қолдану, интерактивті технологияларды қолдану, әдістемелік практикумда жұмыс істеу, әдістемелік жобаларды әзірлеу, әдістемелік кейстерді талдау, әдістемелік портфолио құру әдістемелік білім алуды және дағдыларды қалыптастыруды ғана емес, сонымен қатар зерттеу шығармашылығын дамытуды, жеке және кәсіби тәжірибені өзектендіруді, әдістемелік қалыптасудың жеке траекториясын іске асыруды, әдістемелік рефлексияны қалыптастыруды, жеке әдістемелік стильді дамытуды қамтамасыз етеді. Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау университетте оқудың барлық кезеңінде мақсатты түрде модельденген, жеке әдістемелік бағдарланған оқу ортасында жүзеге асырылады. Әдістемелік дайындықтың негізгі құралы Оқу-әдістемелік міндеттер кешені болып табылады. Бұдан басқа, оқулықтар, оқу-әдістемелік құралдар, анықтамалықтар, пәндердің оқу-әдістемелік кешендері, баспа өнімі бар дәптерлер, тест жинақтары және т.б. оқыту құралдары болып табылады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Педагогикалық жоғары оқу орындарында болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесінің тұжырымдамалық моделі теориялық-әдіснамалық, мотивациялық-мақсатты, мазмұнды, процесс-технологиялық және бақылау-түзету блоктарының бірлігінде жасалынатындығын, әдістемелік

дайындықтың құрылымы мен мазмұны, білім беру процесінің негізгі ұйымдастырушылық формалары, технологиялар мен оқу құралдары, болашақ мамандардың әдістемелік дайындығының диагностикасы туралы ақпарат қысқаша түрде ұсынылған. Модель ауызша және жазбаша сауалнамалар, тестілеу, жобаны қорғау, портфолио және т.б. сияқты дәстүрлі және дәстүрлі емес бақылау нысандары мен әдістерін қолдануды қарастырады.

Болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлау жүйесінің моделін жүзеге асыру нәтижесінде педагогикалық қызметтің ажырамас бөлігі болып табылатын әдістемелік қызметке әдістемелік дайындық қалыптасады.

Бұл жұмыстың мақсаты педагогикалық жоғары оқу орындарында болашақ биология мұғалімдерін әдістемелік даярлаудың жүйесін теориялық негіздеу болып табылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

Қ.Р. Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылға арналаған мемлекеттік бағдарламасы
Ә.С. Бейсенова, Ә.С. Қирабаев, Қазақша – орысша-ағылшынша түрікше экологиялық түсіндірме Сөздік. - А., 2012.

Білім және ғылым. Энциклопедиялық сөздік. / Бас редактор Ж.Қ. Түймебаев. – Алматы, 2009. – 132 б.

Bulavintseva L.I. (2011). Metodicheskaya podgotovka budushchego uchitelya biologii v usloviyakh mnogourovneвого variativnogo obrazovaniya [Methodical preparation of the future teacher of biology in conditions of multilevel variational education]. Vestnik Bryanskogo gosudarstvennogo universiteta. Bryansk: RIO BGU. № 1. S. 275–280

Borovskikh T.A. (2008). Metodicheskaya podgotovka uchitelya v pedvuze [Methodical preparation of the teacher in pedagogical high school]. Pedagogika. № 7. S. 59–65

Bulavintseva L.I. (2011). Metodicheskaya podgotovka budushchego uchitelya biologii v usloviyakh mnogourovneвого variativnogo obrazovaniya [Methodical preparation of the future teacher of biology in conditions of multilevel variational education]. Vestnik Bryanskogo gosudarstvennogo universiteta. Bryansk : RIO BGU. № 1. S. 275–280.

Kraevskiy V.V., Berezhnova E.V. (2006). Metodologiya pedagogiki: novyy etap [Methodology of pedagogy: a new stage: study. manual for a student. higher studying routine]: ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeniy. Moskva: Izdatel'skiy tsentr "Akademiya".

Қыпшақов С.А. Болашақ педагогтарды бейіндік мектепте кәсіпкерлік іс-әрекет негіздерін оқытуға даярлау (050120-Кәсіби оқыту мамандығы мысалында): автореферат дис. . пед. ғылым. канд.:13.00.08: қорғалды 01.04.2010 ж.

Мусаева «Білімгерлердің ғылыми зерттеу жұмысын ұйымдастыру» Тараз 2002 ж.

Маусымбаев С.С., Жоғары оқу орнында болашақ жаратылыстану пәндері мұғалімін кәсіби даярлау теориясы және практикасы : (пед.ғылым.док-ры. автореф.:13.00.08. – Қорғалды 18.01.06

Morze N.V. (2003). Systema metodychnoi pidhotovky maybutnikh vchyteliv informatyky v pedahohichnykh universytetakh [The system of methodical preparation of future teachers of informatics in pedagogical universities]: dys ... doktora ped. nauk. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet im. M.P. Drahomanova

Motorina V.H. (2001). Tekhnolohiii navchannia matematyky v suchasniy shkoli [Technologies of teaching mathematics in modern school]: monohrafiya. Kharkiv: "Leminhy"

Хмель Н.Д. Біртұтас педагогикалық процесті жүзеге асырудың теориясы мен технологиясы: Оқу құралы. – Алматы: Print-S, 2005. -140 б.

Novyi slovnyk inshomovnykh sliv [New dictionary of foreign words] (2008) / [L.Shevchenko, O.I. Nika, O.I. Khom'yak, A.A. Dem'yanyuk]; za red. L.I. Shevchenko. Kyiv: ARIY

Практика применения инновационных методик и технологий в ВУЗ. Учебно-методическое пособие. Алматы – 2011 г. 179 б.

Vereshchagina N.O. (2012). Metodicheskaya podgotovka bakalavrov i magistrrov v oblasti geograficheskogo obrazovaniya [Methodical preparation of bachelors and masters in the field of geographic education]: dis. ... doktora ped. nauk. Sankt-Peterburg

Levchenko I.V. (2009). Razvitiye sistemy metodicheskoy podgotovki uchiteley informatiki v usloviyakh fundamentalizatsii obrazovaniya [Development of system of methodical preparation of teachers of informatics in the conditions of fundamentalization of education]: avtoref. dis. ... d-ra ped. nauk. Moskva: Moskovskiy gorodskoy pedagogicheskiy universitet

Zagvyazinskiy V., Atakhanov R. (2006). Metodologiya i metody psikhologopedagogicheskogo issledovaniya [Methodology and methods of psychological and pedagogical research]: ucheb. posobie. Moskva: Izdatel'skiy tsentr "Akademiya"

Yahupov V.V. (2002). Pedahohika: navch. posibnyk. Kyiiv: Lybid'

REFERENCES

A new dictionary of insomniac plums [New dictionary of foreign words] (2008)/ [L. Shevchenko, O.I. Nika, O.I. Khom'yak, A.A. Dem'yanyuk]; L.I. Shevchenko. Kyiiv: ARIY

Bulavintseva L.I. (2011). Methodical preparation of the future biology teacher in the conditions of multilevel variable education. [Methodical preparation of the future teacher of biology in conditions of multilevel variational education]. Bulletin of the Bryansk State University. Bryansk : RIO BGU, № 1, S. 275–280

Borovskikh T. A. (2008). Methodical training of a teacher in a pedagogical university [Methodical preparation of the teacher in pedagogical high school]. Pedagogika, № 7, S. 59–65

Bulavintseva L. I. (2011). Metodicheskaya podgotovka budushchego uchitelya biologii v usloviyakh mnogourovnevnogo variativnogo obrazovaniya [Methodical preparation of the future teacher of biology in conditions of multilevel variational education]. Vestnik Bryanskogo gosudarstvennogo universiteta. Bryansk: RIO BGU, № 1, p. 275–280

A.S. Beisenova, A.S. Kirabayev, Kazakh – Russian-English Turkish ecological Explanatory Dictionary. - A., 2012

R.K. State program for the development of Education for 2011-2020

Khmel N.D. theory and technology of the implementation of a single pedagogical process: a manual. - Almaty: Print-S. 2005. -140 p.

Kraevskiy V.V., Berezhnova E.V. (2006). Methodology of pedagogy: [Methodology of pedagogy: a new stage: study, manual for a student, higher studying routine: Textbook for students of higher educational institutions. Moscow. Publishing center "Akademiya"

Kipshakov S.A. Preparation of future teachers for teaching the basics of entrepreneurial activity in a profile school (on the example of the specialty 050120-professional training): abstract dis. PED. science. Kand.: 13.00.08: protected from 01.04.2010

Yahupov V.V. (2002). Pedagogy. Kyiv: Lybid

Levchenko I.V. (2009). Development of the system of methodical training of computer science teachers in the conditions of fundamentalization of education [Development of system of methodical preparation of teachers of informatics in the conditions of fundamentalization of education]: avtoref. dis. ... doctor of pedagogical sciences. Moscow: Moscow City Pedagogical University.

S.A. Musaeva" Organization of scientific research work of students " Taraz 2002

Mausymbayev S.S., theory and practice of professional training of a future teacher of Natural Sciences in a higher educational institution: (PED.gylym.the docks. abstract.: 13.00.08. - protected 18.01.06

Morze N.V. (2003). The system of methodical preparation of computer science at pedagogical universities [The system of methodical preparation of future teachers of informatics in pedagogical universities]: thesis ... doctor of pedagogical sciences. Kyiv, National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova

Motorina V.H. (2001). Technologies of teaching mathematics in modern schools [Technologies of teaching mathematics in modern school]: monograph. Kharkiv: "Leminhy"

K.Tuimebayev. Education and science. Encyclopedic dictionary. / Editor-in-chief zh. - Almaty, 2009. - 132 p.

Vereshchagina N.O. (2012). Methodical training of bachelors and masters in the field of geographical education. [Methodical preparation of bachelors and masters in the field of geographic education]: dis. ... doctor of pedagogical sciences. Sankt-Peterburg.

The practice of applying innovative techniques and technologies at the university. Educational and methodical manual. Almaty – 2011 179 p.

Zagvyazinskiy V., Atakhanov R. (2006). Methodology and methods of psychological and pedagogical research. [Methodology and methods of psychological and pedagogical research]: Study guide. Moscow. Publishing center “Academiya”

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК *Р. Жәліқызы*

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 28.02.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 1.

Национальная академия наук РК
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19